

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. Sancti tamquam Christiani apud Maximianum accusantur, tale ab
eo deprehenduntur, ludibrioque habentur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

ACTA ALTERA,

Auctore Symeone Metaphraste,

*Ex Ms. Medicæo bibliothecæ regiæ Parisiensis, Latine
versa a Lipomano tom. VI a pag. 317.*

CAPUT I.

Sancti tamquam Christiani apud Maximianum accusantur, tales ab eo deprehenduntur, ludibrioque habentur,

Μαξιμιανὸς βασιλεύσας τοῦ τυράννου, καὶ τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ἀπάσης ὑπὸ βλάβῃ σκότος τῆς ἀσεβείας κειμένης, λίσσεται καὶ ἕλτα τῶν ἀνθρώπων τιμῶν οἷα θεοὺς ἀναίκαλον, καὶ μισροτάτων ἀπογεσθαι θυσιῶν, Σέργιος καὶ Βάκχος, Ῥωμαῖοι τὸ γένος ἀμφω, τῆ περι τῶν Χριστῶν ὁμολογία καὶ πίσει, κατὰ τοὺς διαφανεῖς ἀστέρας ἐν τοῖς βασιλείαις τῶν θνηταῦτα διέλαμπον, οὐ τῶν πολλῶν ὄντες καὶ ἀσήμεν, ἀλλ' ὁ μὲν πριμικέριος τῆς τῶν κεντιλιῶν σχολῆς ὁ Σέργιος, σεκουδουκέριος δὲ ταύτης ὁ Βάκχος ἦν, μεγάλα μὲν παρὰ βασιλεῖ Μαξιμιανῷ δυνάμενοι, μέζονα δὲ τὴν παρὰ τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ καὶ θεῷ παρήσσαν κτησάμενοι, ἀτε σκηνὴν μὲν τῶν θεῶν καὶ παροικίαν καὶ εἰ τι ἄλλο τῶν οὐκ ἐσώτων ἠγούμενοι, ἔμποροι δὲ ἀγαθοὶ τῆς ἑαυτῶν γινόμενοι σωτηρίας, καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν διὰ τῶν παρόντων πραγματευόμενοι, καὶ ὡσπερ τινα πρὸς τὴν ἐκείνης κτήσιν διδασκαλίαν καὶ τέγγην, τὰς θείας μετιόντες Γραφὰς καὶ ταύτας ἀεὶ διὰ χειρὸς ἔχοντες.

Ἔσεν οὐδὲ ἀνεκτὰ τῷ φθόνῳ κατέση, ἀλλὰ τινες τοῖς γενναίοις τῆς ἄλλης ἀρετῆς, καὶ δὴ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν βασιλεία παρήσσιας βασικήν, πρὸς αὐτὸν ἐκείνον τὸν τῆς παρήσσιας αἰτίων βασιλεῖα τοὺς ἀνδράς ἐνδιαβάλλουσιν, ὡς ὀλιγορήκασιν μὲν τῆς ἐκείνου φιλίας, ἠλόγησαν δὲ καὶ τῆς πρὸς θεοὺς θεραπείας, καὶ πρὸς ἑτέραν ἤδη θερησίαν ἀπέκλιναν, Χριστιανούς ἑαυτούς καὶ Χριστοῦ δούλους ἐπιφροῦντες· Μαξιμιανὸς μὲντοι καὶ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι πολλοὺς πολλὰς αἰ διαβολαὶ φθόνου αἰτίας ἔχουσι, οὐκ ἀλήθειαν, ἀλλ' ὡς καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐνοίαν ὑπόση μὴ ἀνοῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκείαν ἀπηνειάντη καὶ αἰσθηρίαν ἐπὶ νοῦν ἔχων, ταύτη γὰρ καὶ μάλιτα διαφρίει τῶν ἄλλων αὐτὸς ἐφιλοτιμειτό· καὶ ὡς εἰ τάχα καὶ τῆς εὐνοίας ἐκείνου ταύτης καὶ τῆς φιλίας ὑπεριδεῖν ἔκριναν, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον ἂν ἐροβήθησαν, ἀπίσαντες ἠγείτο καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενα, καὶ ὅτι μὴ ἀβασανίσως ταῦτα προσδέχεσθαι δεῖ. Τί οὖν ἐποίησε; θυσιῶν φιλότιμον καὶ πολυτελῆ παρασκευασάμενος, καὶ συνελθεῖν εἰς τὸ ἱερόν ὅσον περὶ αὐτὸν ἐπιφανὲς ἦν, κοινωῆσαι αὐτῷ τῆς θυσίας πρότερον παραγγείλας, ἐνευθεῖν δοκιμάσαι τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν διαβολὴν διεσκέφατο.

Ἔσσει μὲν οὖν αὐτὸς πρῶτος· συνεῖρη δὲ

Κum Maximianus tyrannus imperaret, et universus fere orbis terræ jaceret in profundis tenebris ignorantia; lapidesque et ligna cogentur homines adorare tanquam deos, et maxime execranda (proh dolor!) gustare sacrificia a, Sergius et Bacchus, ambo Romani genere, in Christum confessione et fide, non secus ac lucidæ stellæ, tunc refulgebant in regia. Non erant autem plebei, nec obscuri: sed Sergius quidem erat primicerius scholæ Centiliorum b, secundicerius autem hujus Bacchus: qui multum quidem poterant apud Imperatorem Maximianum c, majorem autem sibi paraverant fiduciam apud Regem et Deum immortalem, ut qui tabernaculum quidem et incolatum et exilium, et si quid aliud est his vilium, hanc vitam existimarent. Cum essent autem boni mercatores suæ salutis, et, quæ est in futuro, vitam compararent per præsentia, veluti quandam artem ad illam acquirendam, divinas exercebant scripturas, et eas semper habebant præ manibus.

Ἔ Quocirca hæc non potuit tolerare invidia: et cum quidam alii, tum alias quoque virtutes, tum apud ipsum Imperatorem fiduciam viris præclaris inviderent, apud illum ipsum eorum fiduciae authorem, nempe imperatorem, eos accusant: quod illius quidem contempserunt amicitiam, deorumque cultum quoque neglexerunt: jam autem ad aliam declinarunt religionem, se Christianos et Dei servos vocantes. Maximianus autem, etiamsi sciret, quod sæpe multi calumniæ invidiam causam habent, non veritatem, maxime autem cum non ignoraret, quanta esset eorum in ipsum benevolentia: quin etiam animo versaret suam sævitiam et acerbitatem, (ea enim vel maxime aliis contendeat antecellere), et quod si forte deorum benevolentiam, et illius amicitiam statuissent despiciere, periculum quidem certe timuissent: existimaretque, esse non probabilia, sed falsa, quæ dicebantur: ea tamen admittenda non esse citra examinationem, ut consentaneum erat, considerabat. Quid ergo facit? Cum splendidum et magnificum parasset sacrificium: et quicumque erant clari et illustres, in templum convenire, et sacrificii cum eo esse participes prius jussisset, rem deinceps examinare constituit.

Ἔ Atque ipse quidem primus ingreditur: simul

Sancti, plurimum auctoritate ac gratia valentes,

a

b

c

aliorum incurrunt invidiam, ab hisque fidei in Christum insimulantur; quod an verum sit,

F

AUCTORE
SYMBONE
METAPHRASTE
imperator
Maximianus
exploraturus
templum adit,

* seculorum

accessit ad
se Sergium et
Bacchum diis
sacrificare,

idque facere
venientes ac
Christum
confitentes

mul autem cum eo ingreditur etiam magna multitudo, et erat universa in templo congregata. Et alii quidem diligenter peragebant sacrificium, et praesentem observabat Maximianum; Sergius vero et Bacchus, viri generosissimi, ne templi quidem portam ingressi, foris stabant alicubi, ipsi Deo potius purum et verum peragentes sacrificium, et pro aliis rogantes: Domine, Domine, dicebant, Deus Rex singulorum*, exaudi vocem nostrae orationis, et propitius esto hereditati tuae. Parce Domine, et ne eos dederis ad gloriandum adversario. Sed illumina Domine, illumina oculos cordium eorum, et eos deduc ad tui agnitionem, qui nunc in tenebris ambulat ignorantiae, et mutaverunt gloriam tuam, qui es solus Deus, et alienus ab interitu, in similitudinem bestiarum, quadrupedum et serpentium, et a te defecerunt, et sacrificaverunt eorum sculptilibus, et nomen sanctum tuum contemptui habuerunt. Convertite eos, Domine, et cognoscant mirabilia tua, et unigenitum tuum Filium, et Salvatorem nostrum, qui voluntaria Cruce et morte nostram procuravit salutem. Porro autem nos quoque conserva alienos a reprehensione in via testimoniorum tuorum, et in custodia tuorum mandatorum. Atque quidem foris stantes extra portas templi, haec precabantur, et sic Deum placabant.

4 Maximianus interea templum ingressus, cum huc et illuc circumspexisset, solos vero illos, Sergium et Bacchum, non vidisset in templo adesse cum aliis, tunc id, quod fiebat, statuit aperte probare eam, quae in ipsos intendebatur, accusationem: protinusque exarsit consueta illius saevitia, feritas et ira: et, Quid cunctamini? dixit iis, qui adstabant: et frequenter repetit illud, Ducantur execrandi, cum jussu terribili. Ducuntur ergo Martyres cum iisdem vestibus, tunicis, et zonis, una lingua versantes illam dulcem precationem. Deinde imperator principis extollens supercilium, superque et torve eos intuens: Videmini, inquit, non in tempore mea esse abusi fiducia, et propter hanc, qua in vos usi sumus, benevolentiam nos magnae damnatae stultitiae, et contra nostram insurrexisset potentiam, et impii quidem esse in deos ipsos, ingrati autem in nos et injusti. Sed, nisi sacrificaveritis, et deos, et nos simul placaveritis, ego meae satis medebor querelae: et vos statim aperte sciatis, summa benignitate et mansuetudine frui nolentes, qualem meam in vos iram nuper movistis.

5 Haec cum Viri illi praecleari audiissent, et cognovissent, se jam omnino manifestos evasisse imperatori, et non oportere amplius celare pietatem, et occasionem praeterire, sed potius quam possunt maxime publicare et pro ipsa magnam afferre fiduciam et dicendi libertatem, libera anima et lingua Christum Deum verum sunt confessi: simulacra autem eorum deos, et humanarum manuum opera, spiritu carentia et surda, manifeste ostenderunt: Dii vestri, dicentes, argentum et aurum, opera manuum hominum: et subjungentes ea, quae deinceps sequuntur: et, nos, o Imperator, hoc solum tibi debemus, ut in hac terrena militia tibi grato animo inserviamus, et quod utriusque mandatum fuit munus, impleamus. Neque vero his surdis et inanimis diis sacrificabimus, neque a nostro et vero Deo solo deficiemus, etiamsi supra modum effereris,

αὐτῷ καὶ πολὺ τί πληθος, καὶ ὅσον κατὰ τὸ ἱερὸν ἤθροιστο καὶ οἱ μὲν τὴν θυσιάν ἐπιμελῶς διετίλουν, καὶ παρόντα τὸν Μαξιμιανὸν ἐσετάπεινον, Σέργιος δὲ καὶ Βάκχος οἱ γενναῖοιστάοι μὴδὲ τῆ ὕψρα τοῦ ἱεροῦ προσβαλόντες, ἔξω πρὸ παρεσχίμασαν, αὐτοὶ μᾶλλον Θεῷ τὴν καθαρὰν καὶ ἀληθῆ τελοῦντες θυσίαν, καὶ ὑπερ ἐπεικῶν δεόμενοι, κύριε, λέγοντες, ὁ Θεός, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων ἐνώτισαι τὴν φωνὴν τῆς δεήσεως ἡμῶν, ἰλάσθητι τῇ κληρονομίᾳ σου, φεῖσαι, κύριε, καὶ μὴ δῶς αὐτοὺς εἰς καύχημα τῶ ἀντικειμένῳ, ἀλλὰ φώτισον, κύριε, φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καρδιῶν αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν σὴν ἐπιθύσιον αὐτοὺς καθοδήγησον, οἱ ἐν σκότει νῦν τῆς αἰνοίας περιέονται, καὶ ἠλλάξαντο τὴν δόξαν σου τοῦ μόνου ἀφθάρτου Θεοῦ, ἐν ὀρειώματι θηρίων καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν, ἀπέστησαν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, καὶ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον σου ἠθέτησαν ἐπίστροφον αὐτοῦς, κύριε, καὶ ἐνώτισαν τὰ θαυμάσια σου, καὶ τὸν μονογενῆ σου υἱὸν καὶ σωτῆρα ἡμέτερον, ὃς ἐκουσίῳ σαυρῇ καὶ θανάτῳ τὴν ἡμῶν ἐπαυματεύσατο σωτηρίαν, καὶ ἡμᾶς δὲ ἀνάμους ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου, καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν σου φυλακῇ διατήρησον. Οἱ μὲν οὖν ἔξω πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἱεροῦ ἐξώτες τοιαῦτα προσήχοντο, καὶ οὕτω τὸν Θεὸν ἐξήλάσκοντο.

4 Μαξιμιανὸς δὲ εἰσελθὼν, καὶ τῇ δὲ κἀκείσε περιβλεψάμενος, ὡς μόνους ἐκείνους Σέργιον οὐκ ἴδιοι καὶ Βάκχον εἶσα τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῶν ἄλλῶν παρόντας, τότε δὴ πρὶν ἀκριβῆ τὸ γενόμενον τῆς κατ' αὐτὸν διαβολῆς ἐποιεῖτο καὶ εὐθὺς ἠ συνήδης ἀπήνευτε καὶ ἀριότης καὶ ἡ ὀργή καὶ τί μέλετε, πρὸς τοὺς παρεστώτας, καὶ πολὺ τὸ, ἀχθῆτοσαν οἱ κατάρται, μετὰ φοβερῶ τοῦ κελεύματος. Ἄγονται τοίνυν οἱ Μακάριοι σοταῖς αὐταῖς, καὶ χλαμῆσαι καὶ ζώναις, ὑπὸ μᾶ γλώττῃ τὴν γλυκίαν ἐκείνην εὐχὴν ἐτι σρέφοντες. Εἶτα τὴν ἀρχικὴν ἀρας ὄφρῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ σοβαρὸν αὐτοῖς καὶ ἄριστον ἐνιδῶν, εἰκατε, ἔφη, παρήσσιας οὐ κατὰ καιρὸν ἀπολαύσαντες τῆς ἐμῆς, ἀλλῶσε δὲ καὶ τῇ πολλῇ ταύτῃ ἢ περὶ ὑμᾶς ἐκεκρημέσα εὐμενεῖα, πολλὴν εὐχέειαν καταλόντες ὑμῶν, καὶ διὰ τοῦτο κατεπαρῆγαί τε τοῦ ἡμετέρου κράτους, καὶ ἀνόσοιοι μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς αὐτοὺς, ἀχάριστοι δὲ τὰ περὶ ἡμᾶς ὀφθῆναι καὶ ἄδικοι ἄλλ' εἰ μὴ εὐσέστε, καὶ θεοὺς ἅμα καὶ ἡμᾶς ἐξήλάσεσθε, ἐγὼ τὴν ἐμὴν ἱκανῶς ἴασμαι μέμψιν, ὑμεῖς ἀντίκα φάνερως εἰσεσθε, ὡς ἡμερότητος καὶ προσρησίας οὐκ ἐθέλοντες ἀπολαύειν, οἷόν μου τὸν θυμὸν ἄρτι καδ' ὑμῶν κεννήκατε.

5 Τοῦτων ἀκούσαντες οἱ γενναῖοι, καὶ γρόντες, ὅτι δῆλοι πάντως ἦδη τῷ βασιλεὶ γέγονασι, καὶ ὅτι κρύπτειν ἐτι τὴν εὐσέειαν ἡμῶν χρεῖ, καὶ τὸν καιρὸν παριέναι, ἀλλὰ δημοστεύειν μᾶλλον ὡς οἶόντε, καὶ πολλὴν ὑπὲρ αὐτῆς εἰσφέρειν τὴν παρήσσιαν, ἐλευθέρᾳ καὶ ψυχῇ, καὶ γλώττῃ Θεὸν μὲν ἀληθῆ τὸν Χριστὸν ὁμολόγησαν εἰδοῖα δὲ τοὺς αὐτῶν θεοὺς καὶ χειρῶν ἀνθρώπινον ἔργα πνοῆς ἔργα καὶ κωφὰ καὶ καθάρως ἀνεῖπον, οἱ θεοὶ ὑμῶν, λέγοντες, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅσα ἐξῆς ἐπιλέγοντες καὶ ἐτι περὶ ἡμῶς, ὁ βασιλεῦ, τοῦτο σοι μόνον ὀφείλομεν, τὸς εἰς τὴν ἐπίσειον ταύτην σρατεῖαν εὐνομιάνος ὑπηρετεῖν, καὶ τὴν ἀνήκουσαν ἐκατέρῳ τᾶξιν ἀποπληροῦν καὶ οὕτε δὲ τοῖς κωφοῖς τοῦτοις ἀλήγοις θεοῖς εὐσόμεν, οὕτε τοῦ ἡμετέρου καὶ ἀληθοῦς θεοῦ μόνου ἀποσχημέσα, κἂν εἰ καὶ χλαπώτερον ἀδριάνης, κἂν εἰ μὴδὲν εἰς ἡμᾶς φιλόνηροπον ἐπιθεῖξῃ, ἀλλὰ καὶ σιδήρω

A ὄρη καὶ πυρὶ καὶ ταῖς ἄλλαις παραδόξαις κολάσεσι. Τὶ γὰρ ἰσχυρότερον εὐσεβείας, ἢ τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς πάσχειν μακαριώτερον;

6 Πρὸς ταῦτα οὐδέτερον καὶ Μαξιμιανὸς κινήσεις ἀφαιρέσθηναι μὲν αὐτοῦς τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς αὐτῶν κηλεύει, ἐσθῆματα δὲ ἱστανικὰ μεταμφιστάμενους καὶ σιδηροῖς κλοιοῖς ἄρα περιακρυβέντας διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς μέγρι τῶν βασιλείων αὐτῶν ἀγεσθαι. Ἦγοντο μὲν οὖν εὐθὺς οἱ Μακάριοι τὴν μακαρίαν ὄντως ἐκείνην ὁδοῦ καὶ εἰς Χριστὸν αὐτῶν φέρουσαν, οὐκ αἰσγύνην εἶναι τὸ πρᾶγμα νομίζοντες, ἀλλ', ὡς τὴν ἀσέβειαν μᾶλλον ἐν εαυτοῖς κατασγύνοντες, περιφανῶς ἀβουνοῦμεν· καὶ τοὺς μὲν πόδας ἢ πορεία, τὰ χεῖλη δὲ ἢ εὐχαριστία εἶχε, καὶ ἢ πρὸς Θεὸν ὀμιλία καὶ δέησις· ἔλεγον γὰρ, Ἐὰν καὶ πορευθῶμεν ἐν μέσῳ σιᾶς θανάτου, οὐ φρονησόμεθα κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἡμῶν εἶ, Κύριε· διὰ τοῦτο ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπὶ σοί, ὅτι ἐνέδυσας ἡμᾶς ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλες ἡμᾶς, ἀλλ' ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου· οὐπω πέρας εἶχεν αὐτοῖς ἡ εὐχὴ, καὶ τῷ βασιλεὶ παρέστησαν, αὐτῶς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀνασωθέντι πρὸς τὰ βασιλεία.

7 Θεοπέιαν οὖν ἐκεῖνος τῇ συνήθει ἀπνηεῖα συκροσάμενος, καὶ οἷα καὶ φοβεῖν ἄμα καὶ λεπίνευ τὴν ἐπινεχθεῖσαν αὐτοῖς τῷ δοκεῖν αἰσγύνην ἐκ τῆς ἀτιμίας ταύτης βουλόμενος· Δεινόν, ἔλεγον, ὃ παρόντες, καὶ σφόδρα δευιόν τὸ τὰς μεγίστας τιμὰς ἄλλως αὐτῶ καὶ ἀλαγίως προῖσθαι· εἰδῶσθαι γὰρ αἱ παρ' ἄξιαν εὐπραγία τοὺς ἀνοήτους οὐ πρὸς εὐνοίαν ἐρεθίζει μᾶλλον, ἀλλ' εἰς ἄραστον κατὰ τὸν εὐεργετοῦντων ἐπαίρειν. Οὗτοι γὰρ, ὡς ὄρατε, μεγάλης παρ' ἡμῖν δόξης ἐπιτυχόντες, φίλιας τε ἡμετέρας καὶ παρόρησίας οὐδὲν ὅσπερ εἶπεν ἀπολαύσαντες, ὡς μὴ μόνον αὐτοὶ τὰ πρῶτα φέρειν εἰς οικουμένην, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἐξοικειοῦν ἡμῖν δύνασθαι, καὶ κληροῦς ἐν βραχεί καὶ περιβλέπτους ἐργάζεσθαι, τοῦτοις ἄπασιν μακρὰν ἐπιστέντες λήθην, τέλος δὲ καὶ τῶν μεγίστων θεῶν καὶ αὐτοῦ Διὸς κατολιγορήσαντες, ὅς πάντων μὲν δημιουργός, πάντων δὲ θεῶν καὶ ἀνθρώπων πατὴρ εἶναι πιστεύεται, τὸν λεγόμενον προτετιμῆσασιν Ἰησοῦν, γυναικὸς υἱὸν ὄντα καὶ τέκνον, καὶ σαυρὸν σὺν ἄμα ὄντι κακοῦργοις ὑπὸ Ἰουδαίων κατακρίθῆντα, καὶ πικρότατον ὄντως ὑπομεμνηνῶτα θάνατον· ἀλλ' ἐγὼ πάντως τούτων αἰτίας, ὅς γε καὶ περὶ τοῦ μετρίου φιλόδηρος εἶναι βουλόμενος, φίλους αὐτοῦ καὶ καινοῦς τῆς εὐδαιμονίας ἐποιήσαμην.

8 Οὗτω σφοδρὸν κατατείνας τὸν λόγον, ἔπειτα πάλιν ὑποκλέπτειν αὐτοὺς τῷ μελιχίῳ πειρώμενος, ἡμερὸν τι βλέψας καὶ φιλικόν, ἀλλ' εἶπερ οἱ αὐτοὶ καὶ νῦν ἐγὼ, ἔφη, Σέργιος καὶ Βάκχος, καὶ μὴ τις ὑμῶν τὴν δεινοῦ φθονερὸς ἐπήρῳσε δαίμων, αἰδέσθητε μὲν τὸ μέγα τοῦ ἀξιώματος, αἰδέσθητε δὲ τὸ κατάρῳ καὶ ἀβυσσον τῆς φιλίας, καὶ μὴ τὰ εἰς τοὺς θεοὺς ὄτως ἀσεβούντες ὀφείνητε, ἀσυνήθῃ καὶ ξένῃν Ἑρσηκεῖαν εἰσάγοντες, καὶ ἡμῖν περὶ τὸ σέβας διαφερόμενοι· οὐς ἐγρήν ἄχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου τὸν τῆς φιλίας ἡμῖν συμπνεῖν ἔρωτα, ὡς ἐγὼ καὶ βαρυτάτας κολάσεσι χρῆσθαι δυνάμενος, καὶ τυραννικῶς ὑμᾶς, ὃ φίλοι, βιάσασθαι, χρῆσθαι γὰρ ἐτι τῷ συνήθει προσήματι· ἀλλὰ τὴν φιλίαν, ὃ θεοί, δυσωπούμαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς τιμωρίας ὀνό καὶ τὴν βίαν ἐκὼν ἀναβάλλομαι. Τούτων ἀκούσαντες οἱ Γενναῖοι, χροῖντες, ἡρέμα καὶ ὀμαλῶς, ὅτι μὲν οὐκ ἐπιδεδόμεθ' ἄσσυ τῆς φιλίας, εἶπον, οὐδὲ ἀχάριστοι περὶ τὰς εὐεργε-

etiamsi in nos nullam ostendas humanitatem : sed et ferro, et igni, et aliis tradideris suppliciiis. Quid est enim pietate fortius, aut, quam pro ipsa pati, beatius?

AUCTORE SYMBONE METABIRASTE

6 His vehementius motus Maximianus, jubet eis quidem statim auferri insignia magistratus : muliebribus autem vestibus indutos, et collaribus ferreis simul in collo circumdatos, per mediam duci civitatem usque ad ipsam regiam. Atque statim quidem ducebantur Sancti ad beatam illam, quae vere est, viam, et quae ducit ad ipsum Christum, non eam rem existimantes esse dedecus : sed tamquam impietatem dedecore magis afficerent, aperte gloriantes, et sibi placentes. Et ingrediebantur quidem pedes, labra autem versabantur in gratiarum actione, et cum Deo consuetudine et precatione. Dicebant enim : Etiamsi ambulaverimus in medio umbræ mortis, non timebimus mala : quoniam tu nobiscum es, Domine. Propterea exultabit anima nostra in te : quoniam induisti nos vestimento salutaris, et tunica lætitiæ circumdediti nos. Sed exurge, Domine, in adiutorium nostrum : et redime nos propter nomen tuum. Nondum finitæ erant preces, et producti fuerunt coram imperatore, qui e templo redierat in regiam.

per mediam civitatem ignominiose circumduci jubet;

7 Ille ergo cum assentationem cum consueta contemperasset sævitia, et vellet simul lenire pudorem, quo affecti erant, ut videbatur, ex hac eis illata ignominia : Grave est, et valde grave, o vos, qui adestis, dicebat, maximos honores tam leviter et inconsiderate prodere. Solent enim ea, quæ immeritis feliciter succedunt, stultos non tam incitare ad benevolentiam, quam erigere ad temeritatem adversus benefactores. Isti enim, ut videtis, magnam apud nos gloriam consecuti, nostramque adepti amicitiam, et maximam fiduciam, et nobiscum loquendi potestatem, adeo ut non solum ipsi primas partes ferrent in familiaritate, sed alios quoque nobis possent facere familiares, beatosque brevi reddere, et suscipiendos, horum omnium oblitii, postremo maximis quoque diis, et ipso Jove contempto, qui omnium quidem opifex, omnium autem deorum et hominum pater esse dicitur, Jesum prætulērunt, qui dicitur fuisse filius mulieris, et fabri, et ad crucem cum duobus maleficis fuit damnatus a Judæis, et subiit mortem revera acerbissimam. Sed ego sum omnino causa omnium, qui cum vellem esse supra modum benignus, eos feci amicos et socios felicitatis.

dum autem deinde blandis verbis Sanctos,

8 Cum hanc tam vehementem intendisset orationem, eos rursus blandis verbis conans illicere, eosque benigne ac amice intuens. Sed si iidem, inquit, nunc quoque estis Sergius et Bacchus, neque vestram mentem invidus occæcavit dæmon, revereamini magnam auctoritatem, revereamini puram et non falsam amicitiam, neque conspiciamini vos in deos tam impie gerere, novam et insolitam inducentes religionem, et in eorum cultu a nobis dissidentes, quos oportet etiam usque ad ipsam mortem in amicitia nobiscum conspirare. Nam ego quidem cum gravioribus uti possem suppliciis, et tyrannice vobis, o amici, vim inferre : (adhuc enim consueta utar appellatione) attamen, o dii, revereor amicitiam, et propterea retardo cruciatus, et vim lubens differo. Hæc cum audissent Viri egregii, scite, placite et plane dixerunt : Quod tuæ quidem non simus oblitii amicitiae,

quo deorum cultui se dedant, aggradiuntur.

AUCTORE
SYMBONE
METAPHRASE

prolixa ab iis
oratione

ob ingrati in
veram Deum
qui plurima
humano gene-
neri

beneficia con-
tulit, animi
vitiū redar-
guitur.

citiae, nec fuerimus ingrati in tua beneficia et honores : sed te et amemus, si ullum alium, et dominum existimemus, et tu sis nobis omnia, signum est manifestum, quod et fideliter hucusque servivimus, et tecum diligenter rem publicam sustinuvimus, neque ulla in re, nec parva, nec magna, conspecti sumus ingrati, neque aliquid prodidimus, aut negleximus eorum, quae oportet.

9 Nos ergo nec ingrati animi criminis, aut contemptiois amicitiae iure possumus accusari : neque quod a te propter odium dissideamus, o benignissime imperator. Sed nos disjunctus ipse vanus error cultus simulacrorum, et quod tu in certum ac manifestum incidas interitum, et nos quoque cogas in idem deturbari periculum. Nam quamdiu quidem agebatur de sola mundana militia, nos nihil praetermisimus eorum, quae oportet. Tu ipse nobis ferens testimonium, nos in nulla re, quae esset expedienda, ullius scordiae aut negligentiae umquam fuisse damnatos, sed in iis rebus nobis fuisse acrem zelum. Et rursus quaecumque de more Christianorum peregrimus, iis Deum quoque pro viribus vobis reddidimus propitium. Quoniam autem ipsum quoque honorum caput, nempe pietatem, nobis contendis adimere, et Deo nos privare, quod est damnum extremum, et quod pia non possit ferre anima, et propterea honores et laudes nobis revocas in memoriam, quomodo te boni et honesti ignarum non iure dixerimus, quod et ea, ut quodammodo praestantioris nobis facias optionem, inter se invicem omnino confers, pietatem, inquam, in Deum, et humanam amicitiam et gloriam, quae aequae ac aqua perfluit?

40 Quomodo autem hac in re tecum conveniemus, et non contra, amicitiam et honorem, et si quid sit aliud majus, negabimus? Quomodo autem non tu magis ingrati in Deum animi criminis convinceris, qui ipsum tibi, quod et sis, et respire, praebuit? Qui cum careat principio, verbo effecit, ut caelum et terra consisterent : et hominem propriis manibus est fabricatus, et honoravit eum immortalitate, et eorum, quae sunt in terra, veluti quandam regem constituit, id quod est omnium pulcherrimum, nempe Paradisum ei attribuens. Caeterum ne nobis succenseas, o imperator, si oratio longiorem factura sit narrationem. Et Deus quidem fuit, ut dixi, tam munificus in beneficiis in hominem confereendis. Ille autem invidia seductus, et voluptate (hei mihi) inescatus, misere omnino ab iis excidit : et qui prius censebatur beatus, conspectus est miserabilis, et lachrymis dignus propter calamitatem.

41 Qui itaque nos finxit et fabricatus est Deus, cum benignis rursus oculis vidisset opus suarum manuum, Deum esse non mutans, quod quidem erat, factus est propter nos citra peccatum id, quod nos. Cumque crucem et mortem sua sponte subiisset, et superiorem inimicum nostro genere prostravit, et nobis ab illa acerba servatis calamitate, benigne priorem reddidit libertatem : et unde excidimus propter inobedientiam, illuc nos reduxit propter suam clementiam. Eum autem, qui propter te talia passus fuerat, idque cum esset Deus, et te tantis rebus dignum censuerat, [communis est enim hominibus, sicut prius interitis, ita nunc libertas] tu ipsum contemnens, et crucem illius ridens, quomodo non es longe ingrattissimus?

σίας και τὰς τιμὰς γεγενημέσα, ἀλλὰ και φιλού-
μεν εἰ και τινα ἕτερον, και δεσπότην ἡγούμεσα,
και πάντα ἡμῖν εἰ σὺ, τεκμήριον ὑπάρχει σαφές,
τὸ και πίσως εἰς θεῶν ὑπηρετεῖσθαι, και συνδια-
φέρειν σοι τὰ κοινὰ σπουδαίως, και μηδὲν μίτη μι-
κρὸν μίτη μείζον ἀνωμοσύνας φανῆναι, μηδὲ τι
προδιδόντας ἢ ἀμελούντας τῶν καθήκοντων.

9 Ὅσκειν ἡμεῖς οὐδεμιαν ἀνωμοσύνην ἢ φιλίας
ὀλιγορίας ἐγκαλεῖσθαι ἀξιοί, οὐδ' ἐτι σοι κατὰ μί-
σος διαφερόμεσα, φιλανθρωπότητε βασιλεῦ, ἀλλὰ
διέσπασεν ἡμᾶς ἡ κενὴ αὐτῆ περι τὰ εἰδωλα πλάνη,
και τὸ εἰς σαφὴ και ὁμολογημένην σέτε καταπι-
πτειν ἀπόλειαν, και πρὸς τὸν ἰσον κατανεχθῆναι
και ἡμᾶς κίνδυνον ἀναγκάζειν. Ἐὼς μὲν γὰρ περὶ
μόνην τὴν κοσμικὴν στρατείαν ἐξηταζόμεσα, οὐδὲν
τῶν δεόντων ἡμεῖς ἐνελίπομεν μαρτυρήσεις ἡμῖν
και αὐτὸς ὅτιπερ οὐδὲ βραδυμίαν τινα οὐδὲ ἀμέ-
λειαν τῶν ἐν χειρὶ καταγνώσθημεν, ἀλλὰ θερμὸν
περὶ ταῦτα τὸν ζῆλον εἶχομεν, και ὅσα πάλιν ἐν
νόμῳ Χριστιανότητος ἐτελούμεν ἐκείσπε, και τὸν θεὸν
τὰ δυνατὰ και ὑπερ ὕμων ἰεσοῦμεσα. Ἐπεὶ δὲ και
αὐτὸ τῶν καλῶν τὸ κεφάλαιον ἀφελέσθαι φιλονοι-
κίς ἡμᾶς τὴν εὐσεβίαν, και θεὸν ζῆμιώσαι τὴν
ἐσχάτην ταύτην ζῆμίαν, και τὴν οὐδὲ ὑπερβίβειν αὐ-
τῆ εὐσεβίης ψυχῆ δύναιτο, τιμῶντε διὰ τούτου και
φιλοτιμίας ἀναμνηστικίς, πὼς οὐκ ἀραδίως ἔχειν
σε τοῦ καλοῦ δικαίως ἀν εἶποιμεν, ἐτι και παρα-
βάλλεις ὅσως αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα, και οἰοεὶ τοῦ
κρείττους ἡμῖν τὴν ἀρεσιν ἐπιτρέπεις, εὐσεβείας
φαμὲν τῆς πρὸς τὸν θεὸν και φιλίας ἀνθρωπίνης
και ὁδῆς τῆς ἰσα παρῦρέουσῆς και ὕδατι;

40 Πὼς δὲ σοι και κοινωήσομεν ἐπὶ τούτῳ, και
οὐχὶ τοῦναντίον, και τὴν φιλίαν, και τὴν τιμὴν,
και εἰ τι ἄλλο μείζον ἢν, ἀρνησόμεσα; Πὼς δὲ οὐ
σὺ μᾶλλον ἀγρωμοῦδων τάγε πρὸς θεὸν ἄλιστα, τὸν
και αὐτὸ σοι τὸ εἶναι και τὸ ἀναπνεῖν παρασχόμε-
νον; Ὅς ἀναρχος ὢν και συναΐδιος τῷ ἱερατικῷ,
και τὴν οὐρανίως τῷ λόγῳ και τὴν γῆν ὑποσχῆσας
τὸν ἀνθρώπουτε χειρὶν οἰκταίς ἐδημιούργησε, και
ἀδυνασάτῳ τούτου ἐτίμησε, και βασιλεῖα τῶν ἐπι γῆς
χατεσχῆσατο, καθάπερ τινὰ βασιλεία τὸ κάλλιστον
ἀπάντων ἀποτάξας αὐτῷ τὸν παράδεισον; Πλὴν
ἀλλὰ μηδὲν ἡμῖν ἀχθεσθῆς, ὃ ἐσπίλει, εἰ ἡμᾶς
μακροτέραν ὁ λόγος ποιήσεται τὴν διήγησιν. Καὶ ὁ
θεὸς μὲν οὕτω φιλότιμος τὰς ἐνεργείας, σῆμι,
πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Ὁ δὲ φθόνῳ κλαπέις, και ἡρόνη
φεῦ μοι δελεασθείς, ἀδλίως τούτων ἐξέπεσε πάν-
των, και ὁ πρὶν ζῆλωτὸς ἐλευθερὸς ὄρατο, και θα-
κρῶν διὰ τὴν συμφορὰν ἀξίος.

41 Ὁ πλάσας τοῖνον ἡμᾶς και δημιουργήσας
θεός, φιλανθρωπότης πάλιν ἰδὼν ὀφθαλμοῖς τὸ τῶν
οικείων χειρῶν ἔργον, τὸ θεός εἶναι μὴ μεταβαλλῶν,
ὅπερ ἦν, ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἀναμαρτήτως, ὅπερ ἡμεῖς,
και τσαρὸν ἐκουσίως και θάνατον ὑπέλαβον, τὸν
ἀνοιδῶντε τῷ ἡμετέρῳ γένει καταβεβλήκει πόλεμον,
και ἡμᾶς τῆς πικρᾶς ἐκείνης ἀιχμαλωσίας ἀνασω-
σάμενος, τὴν προτέραν ἀπέδοκε φιλαγάθως ἔλευ-
θερίαν και ἔθεν διὰ τὴν παρακοὴν ἐκπεπτοκόκειν,
ἐκεὶ πάλιν διὰ φιλανθρωπότην ἡμᾶς ἐπανήμιε τὸν
δὴ τοιαῦτα διὰ σὲ παθόντα, και ταῦτα θεὸν ὄντα,
και τοιούτων σὲ πάλιν καταξίωσαντα, κοινὴ γὰρ
ἀνθρώποις ὅσπερ ἡ ἀπόλεια πρότερον, οὕτω και ἡ
ἐλευθερία, τούτον αὐτὸς ἀδετα, και εἰς τὸν ἐκείνου
σαρὸν ἀποσκόπτων, ποῖον ἀνωμοσύνης ὑπερβο-
λὴν καταλείπεις; Ἰσθὶ τοῖνον, ὃς οὐ κοινωήσομεν

A σοι τῆς τοιαύτης ἀχαριστίας, οὐδὲ τὸν ἡμέτερον εὐεργέτην καὶ ἀληθῆ Θεὸν ἀρνησόμεθα. Τὰ δὲ παρὰ σοῦ προτεινόμενα, βασιλεῦ, εἴτε ἀγαθὰ εἶναι, εἴτε καὶ δυσχερῆ, αὐτὸν ἐπάγοντα θάνατον, ἐπίσης ἡμῶν ἅπαντα παροπτία διὰ Χριστῶν, καὶ φροντίδος οὐδεμίας ἔξια.

Scias ergo, nos non futuros sibi socios ingrati animi crimine, neque nostrum Benefactorem et verum Deum esse negaturos. Quæ autem a te proferuntur, o imperator, sive sint bona, sive difficilia, et vel ipsam mortem inferentia, sunt æque a nobis propter Christum despicienda, et a nobis non curanda d.

AUCTORE
SYMBONE
METAPHRASTE

d

ANNOTATA.

a Persecutionem generalem hæc omnia, uti et multa sequentia, indicant, hincque consequitur, ut SS. Sergius et Bacchus, utpote in Syria, in qua tum, quod mandaret, seu imperator seu cæsar, nomine Maximianus, non habuit, passi, Maximiani imperatoris jussu martyrium haud subierint. Adi Commentarium prævium num. 22, 45 et 44.

b Ita vocabulum Græcum Κεντιλίου Latine reddit Lipomanus; verum in Actis Metaphrasticis Græcis Κεντιλίου pro Τετιλίου perperam scribitur, uti Comment. præv. num. 24 et seq. edocui.

c De militari conditione ac dignitate, quæ hic Sanctis attribuitur, uti etiam de potestate, quæ apud Maximianum imperatorem valuisse asseruntur, quid sentiam, Commentarii prævii § 5 exposui.

d Ratiocinia omnia, quæ hic a biographo Sanctis et Maximiano imperatori pro arbitrio, ut apparet, affinguntur, quamdamque hunc inter et illos concertationis speciem præferunt, cum ratiociniis itidem, quæ Sanctis pariter et Maximiano imperatore in Actis Latinis pro arbitrio attribuantur, satis quidem quantum ad substantiam conveniunt; verum quantum ad verba, quibus concipiuntur, invicem non parum dissonant, suntque Metaphrastica Latinis paulo contractiora, uti ex eorundem collatione patescet.

B

E

CAPUT II.

Sancti ad Antiochum ducem mittuntur, ab eo, ut a fide desciscant, varie monentur, flagrisque ad mortem usque Bacchus cæditur.

C Τούτων εὐκαιρίας οὗτος καὶ ἡδέως τοῖς μάρτυσιν ὑπαγορευθέντων, ὁ Μαξιμιανὸς ἐκείνους μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ πικρῶς αἰχλῶν τοὺς ἄγιους ἠβρόλετο ὄνειρε δὲ πάλιν καὶ ἀνεβλόλετο τὴν ἐγγενησιν, τὸ περιφανὲς αὐτῶν εὐλαβοῦμενος, καὶ οὐκ ἐθέλων Ἄνδρῶν τοιαύτων ὑποστῆναι ζημίαν ἔδεδεικε γὰρ, μὴ καὶ τιμωρηθέντες τὴν ἀρχὴν, καὶ παρόρησιασάμενοι τὴν εὐσεβείαν ἐν μέσῳ πολλῶν, εἴτα τοπαράπαν ἀμετάθετοι διαμείνωσιν. Ἀμείλει καὶ Ἀντίοχῳ τῶν τῆς ἀνατολῆς δομῶν παραπέμπει αὐτοὺς ἔγνω, ὡς ἂν ὁμοτάτη παντῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν ὄντι, καὶ ἀπὸ φιλοῦ τάχα καὶ τοῦ ὀνόματος καταπλήξῃ αὐτοὺς δυναμένῳ, καὶ ὅτι διὰ μελλοῦς τιμῆς ἔφεισιν τὴν Μαξιμιανοῦ θεραπείαν ἐκείνος σπουδάζων οὐδεμίαν ἀρεῖσται μηχανῆς, ὅπως αὐτοὺς ἔλη καὶ μεταπεισῆι πρὸς τοῦτοις ἴνα καὶ ἡ μακρὰ ὁδοπορία καὶ ἄτιμος τῆς ἐνστάσεώς τε αὐτοῖς ὑπογάλαξῃ τὴν εὐτολίαν, καὶ ἡρέμα μετασῆσῃ τῆς εὐσεβείας, καὶ μάλιχα ὅτι καὶ ὑπὸ χειρῶν προτέρων αὐτοῖς ἦν ὁ Ἀντίοχος, ὃ παρασηναίτε καὶ ὑπ' οὗ κριθῆσθεσθαι ἐμελλον ὃ δὴ καὶ πλέον τῆς τῶν ἐνγενομένων ψυχῆς ἄπτεται, τὸ τοῖς πρότερον ἀρχομένους, ἀρχαίτε αὐτῶν ὕπερον καὶ ὑπεκρίως χρῆσθαι τοῖς οὐ πρὸ πολλοῦ δεσπότηται αὐτῶν καὶ ἐνεργῆται γεγενημένοις ἐτύχχανε γὰρ τὴν τοιαύτην τοῦ δομῶν ἀρχὴν ὁ Ἀντίοχος μεσιτεία πρότερον τοῦ Σαυμασσοῦ Σεργίου παρεληφθῶς ἀλλ' εἴκεν ἀληθῶς οὐδὲν οὕτως εὐμάραντον εἶναι, ὡς ἀνθρωπίνῃ χάριτι ἐν ἀχαριστῶ χυγῆ φτευσθεῖσα.

15 Οὗτος γὰρ οὐ μόνον οὐδὲν ἀπομνημονεύσας αὐτοῖς τῆς εὐεργεσίας ἐφάνη, ὡς τὰ τοῦ λόγου προσιόντα δηλώσει, ἀλλὰ καὶ καθάπερ τὰ ἔσχατα ὑπ' ἐκείνων ἀδικηθεῖς, οὕτως αὐτοῖς ἐχρήσατο, καὶ οὕτω χαλεπὰς ἐπήγαγε τιμωρίας. Ἐπέμποντο μὲν οὖν οἱ ἄγιοι πρὸς αὐτὸν ἀλίσσει βαρῆα δεδεσμένοι, ἐγγραπτο δὲ αὐτῶ καὶ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως ἔχουσα οὕτως. Ἡ τῶν θεῶν μεγίστη πρόνοια καὶ πάντας μὲν

Octobris Tomus III.

F His adeo opportune et jucunde dictis a Martyribus, Maximianus quidem fuit ira motus et volebat acerbè punire Sanctos. Rursus autem cunctabatur, et differebat aggredi, respiciens eorum splendorem, et non volens talium Virorum facere jacturam. Verebatur enim, ne cruciati, cum veritatem in medio multorum libere essent elocuti, deinde permanerent omnino immobiles. Eos itaque statuit transmittere ad Antiochum ducem Orientis a, ut qui omnium, qui erant in ejus potestate, esset crudelissimus, et vel solo nomine posset eos perterrere: et quod propter majoris honoris desiderium, ille Maximianum observandi curam gerens, a nullis abstinereb machinis, quo eos oppugnet, et ad suam traducat sententiam. Præterea ut et longum iter et ignominiosum tam intensam relaxaret constantiam, et eos sensim a pietate dimoveret, et maxime quod ipse quoque Antiochus erat eis prius subjectus, apud quem erant sistendi, et a quo judicandi. Id enim maxime tangit animum eorum, qui sunt honesto loco nati, quod, qui prius parebant, eis postea imperent, et eis utantur, tanquam subjectis, qui non multo ante fuerant eorum domini et benefactores. Consecutus namque fuerat hunc ducatus magistratum Antiochus ipsius admirabilis Sergii intercessione b. Sed revera nihil videtur tam facile marcescere, atque beneficium in animo ingrato plantatum.

Sancti a fide
averlendi ad
Antiochum
ducem.

a

F

b

data etiam ad
hunc epistola.
a Maximiano
mittuntur.

15 Is enim non solum apparuit minime esse recordatus beneficii, ut procedens ostendit oratio: sed perinde ac ab illis summa affectus injuria, eos tractavit, et eis gravia intulit supplicia. Atque mittebantur quidem ad eum Sancti, vincti gravi catena. Ad eum autem scripta erat etiam epistola ab imperatore, quæ sic habebat: Deorum maxima providentia, omnes quidem

110 homines